

LIVIU REBREANU

Adam și Eva

Mir muss nicht alles glauben
wenn die Leute sagen; man muss aber
nicht alles glauben, wenn man nicht glauben das sie es ganz
ohne Grund sagen.

Înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea reală și să le poată săraci,
înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea literaturii și să le poată săraci,
înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea teatrului și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea științei și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea politicii și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea artelor și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea istoriei și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea filosofiei și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea teologiei și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea fizicii și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea chimiei și să le poată săraci

înainte de a se întâlni cu oamenii din lumea matematicii și să le poată săraci

Conștiința îi era totuși mai trează și mai cuprinzătoare. Plutea deasupra spațiului și în afara timpului.

Golul infinit îl înconjura, monoton. Împrejur, în nesfârșit, pâlpâiau raze albe, palide, din altă lume, ca niște ispite născătoare de amintiri ale unei existențe divine. Sufletul înțelegea și se îndoia între regrete și speranțe. Singurătatea îl îmbrățișa și îmbrățișarea ei îl tortura...

Capitolul I NAVAMALIKA

Apoi chinul se lămuri într-o aşteptare ca presimțirea unei schimbări inevitabile. Sufletul se zbuciuma în tulburarea viitorului prezent. Conștiința își pierdea treptat limpezimea atotcuprinzătoare, parcă s-ar fi scufundat într-un nour alburiu și năbușitor. Sferele lumii noi apăsau ființa sufletului și îl mărgineau din ce în ce. Era o fălfăfare plăpândă în spațiul fără început și fără sfârșit, în bătaia timpului transparent.

Începu senzația unei coborâri prin planuri tot mai dese în care conștiința se subția ca un fir de argint răsucit fără cruceare.

Și deodată însăși conștiința parcă se frânse în două, iar sufletul se închise într-un zid nepătruns.

1

— Fii frumos ca cei doi Asvini, fii nobil ca regele Yavati, fii darnic ca Rantiveda, fii cucernic și drept ca Siva, fiul lui Usinar, iar numele tău să fie Mahavira!

Așa binecuvântă păstorul Kaurava pe noul născut, înfățișându-l soarelui ce-și sulița lumina răcoroasă în zarea răsăritului. În mâinile noduroase și arse de vânturile fierbinți ale Indiei, copilașul roșcovan gângurea speriat, sorbind lacom razele viorii ale dimineții.

— Mahavira! suspină Radha, femeia păstorului, cu glas plângător de fericire, din culcușul de zdrențe, uitându-și durerile în mândria de-a fi dăruit lumii un om.

Kaurava o privi cu recunoștință. Era întâiul lor copil și i se părea că a dobândit o comoară. Inima lui slăvea pe atotputernicul Vishnu.

— Radha, murmură păstorul cu blândețe, sunt omul cel mai fericit din lume!

Așeză odrasla la sănul mamei. Radha era în ochii bărbatului mai frumoasă ca o floare roșie de lotus. Acuma însă, cu copilul în brațe, îi apărea asemenea copacului sfânt mango, alcătuind o singură ființă cu nevinovata floare albă navamalika. Îi îmbrățișă din ochi pe amândoi și zise:

— Mă duc să cer binecuvântarea înțeleptului rishi.

Porni. După câțiva pași se întoarse.

— Radha, să-i duc și copilul!

Ochii femeii se umplură de lacrimi. Marele rishi să binecuvânteze rodul pântecelui ei! Pustnicul vestit, pentru înțelepciunea și cucernicia lui, în tot ținutul până la Hastinapur, orașul regelui. Înfășură copilașul într-o hană și-l sărută cu foc:

— Du-te, Kaurava!

Soarele se ridică dintre dealurile line, acoperite cu cedri bătrâni. Fața lui purpurie surâdea aspru ca obrajii viteazului în vâltoarea luptei. Spre miazănoapte, în fundul zărilor, sfânta Himalaya, cu coamele veșnic cărunte, lăcașul puternicului Indra, se înălța ca un zid ocrotitor. Șiraguri de munți coborau în caturi tot mai joase, în culori tot mai închise până la codrul de kesara cu poiana sfântă unde piosul rishi își petrecea viața în posturi și rugăciuni. În depărtare, spre apus, brâul de argint al râului Malini licărea bland înainte de-a se pierde în valurile tulburii ale sfântului Ganga care curge de vale, la miazăzi, cale de două zile de-aci. Satul Ram, câteva colibe sărace de lemn necioplit, era răsfirat pe coasta ușoară. Căsuțele rare, cu loc de pășune printre ele, păreau niște movile cenușii în verdele moale al câmpului.

Păstorul, cu copilul în brațe, urca voios pe cărarea bătătorită de pașii credincioșilor, spre codrul de kesara.

O gazelă, cu ochii mari și curioși, îl întâmpină la marginea pădurii. Kaurava se bucură; era semn bun. Printre crengile cedrilor razele soarelui țeseau păienjeniș de aur. În văzduh, miroșul florilor roșii de patala se îmbina cu gâlceava cetelor de maimuțe care se avântau speriate din copac în copac. Tipetele lor răsunau ascuțite ca niște tăișuri de pumnale, spintecând val-vârtej liniștea codrului.

Kaurava ajunse gâfâind în poiana sfântă, străbătută de un pârâu stăvilit, în care înțeleptul cu ucenicii săi își faceau băile de pocăință. Coliba sfântului era proptită de trunchiul unui copac prăvălit de furtuni. Primprejur, vesmintă de scoarță, agățate de crengi, se uscau la soare. Înaintea colibei, la marginea pârâului, bâtrânul cu barba albă până-n brâu se încchina, cu ochii pierduți în lumina soarelui, nemîșcat ca un stâlp de piatră.

Îmbătat de fericirea copilului, păstorul porni să treacă prin pârâu, din sus de locul de scaldă. Înainte însă de-a atinge apa cu picioarele-i necurate, auzi ca un tunet mânișos:

— Num!

Se opri spăimântat. Era avertismentul pustnicului, supărat că-i tulbura rugăciunea. Se ghemui pe iarbă, la mal, cu odorul în poală. Pe fața-i dogorâtă de arșițe, bucuria alungă îndată teama. De peste pârâu soseau, ca niște îndemnuri, rugăciunile către Surya, stăpânul soarelui. Buzele moșneagului parcă nici nu se mișcau și totuși cuvintele pluteau în văzduhul îmbălsămat ca niște flori sfinte nevăzute:

— Ca tâlharii se ascund stelele și noaptea dinaintea ta, Surya, atotvăzătorule! Înalță-te peste mulțimea de zei și oameni, deasupra marelui nesfârșit, să cercetezi cerul lui Indra!

Săpte armăsari roșii poartă carul tău, Surya cu plete de raze, Luminătorule! Urcându-te în cerul-cerurilor, mânțuiește-mă de groaza intunericului, Mărinimosule, și alină durerile inimii mele, Binefăcătorule! Surya, Surya!

Când isprăvi închinăciunile, înțeleptul făcu semn lui Kaurava să se apropie, dar din jos de locul scaldei. Păstorul se supuse și trecu prin apă până-n genunchi, sfios parc-ar fi luat o baie de curătirea păcatelor.

Marele rishi îl aștepta, așezat pe o blană de antilopă, având alături toiagul cu șapte noduri. În dosul colibei, trei ucenici bâtrâni se căzneau să aprindă focul de jertfă, frecând o uscătură de lemn sami pe o buturugă de măslin. Kaurava se aruncă la picioarele sfântului și-i sărută haina de scoarță aspră, udă de baia dimineții.

— Stăpâne prea milostive, uite copilul meu! bâlbâi dânsul.

Binecuvântează-l!

Înțeleptul luă copilașul în mâinile-i cu pielea zbârcită ca și scoarța hainelor, îl privi lung și rosti:

— Fii frumos ca cei doi Asvini, fii nobil ca regele Yati, fii darnic ca Rantiveda, fii cucernic și drept ca Siva, fiul lui Usinar!

Kaurava se avântă iar la picioarele moșneagului și i le îmbrățișă cu mai mare izbucnire evlavioasă. Dacă mărele înțelept a binecuvântat copilașul cu aceleași cuvinte, înseamnă negreșit că clipa nașterii a fost pe placul zeilor eterni. Apoi, luându-și odorul, adăugă întrebător:

— E întâiul născut din sângele meu, milostive rishi, și l-am numit Mahavira!

— Mahavira! oftă bâtrânu cu ochii în depărtare și repetă îngăduitor: Mahavira...

Aprobarea înțeleptului desăvârși fericirea păstorului care își zise în sine:

— Marele erou înseamnă numele Mahavira, marele Vishnu să-l ocrotească!

Kaurava era toată ziua cu vitele și cu grijile vieții. Radha, Tânără și copilăroasă, rămânea cu copilașul. Cu dragostea ei s-a făcut Mahavira de șapte ani. Era blând ca maică-sa, avea ochii ei negri și sufletul ei visător. Asculta mai bucuros poveștile ei cu regi, viteji, cu brahmani făcători de minuni, cu lupte nesfârșite între neamuri de eroi, decât să se joace cu copiii din sat.

Pe urmă însă Mahavira trebui să treacă alături de tatăl său, să păzească vitele. Povestirile minunate îl urmăreau mereu.

Era harnic și alergător, încât Kaurava putea fi linistit în privința viitorului bogățiilor sale. Dar în ochii copilului ardea un foc înăbușit care-l umplea de griji.

Când ajunse de două ori șapte ani, Mahavira întrecea în cumințenie chiar pe tatăl său Kaurava, căruia soarta nu-i mai dăruise altă odraslă. Înțelepciunea copilului acuma îl înfricoșă.

Se sfătuia deseori cu Radha și femeia, rămasă tot nesocotită, dorea să vadă pe Mahavira luptător în oastea regelui Arjuna.

Kaurava clătina din cap, uluit. În mintea lui de vaisya nu puteau prinde rădăcini asemenea gânduri. El multe nu știa și nici măcar nu bănuia din tainele lumii. Avea închipuirea de altar în fața colibei, pe care făcea zilnic jertfele obișnuite, cerând marelui Vishnu, în vorbe simple, belșug în prăsila vitelor, iarba grasă și vreme bună, ori rugându-l umil să-l ferească de fiarele sălbatrice pe el și cireada sa. Pentru dânsul Vishnu și Siva erau tot. Alte nume de zei și regi, cuprinse în rugăciuni învățate din copilărie, aveau în inima lui răsunet misterios. Îl spăimântau doar ca duhurile rele Rakshas. Își simțea totuși neștiința ca o povară și de aceea se frământa pentru Mahavira.

Într-un amurg apoi luă copilul de mâna și porniră spre poiana sfântă.

— Stăpâne, primește pe Mahavira să te slujească și să se lumineze din rămășițele înțelepciunii tale! zise Kaurava încinându-se. Să afle din gura ta sfântă ceea ce mintea mea proastă nu e în stare să-l învețe!

Înțeleptul tăcu îndelung. Se uită de două ori în ochii copilului, luminoși și cuminți. Răspunsul era greu. Brahmanul se murdărește chiar numai vorbind cu oamenii necurați. Și totuși vorbi: Să vie dimineața și seara, înainte de rugăciune, să usuce hainele ucenilor.

Mahavira mergea voios în poiana sfântă de câte două ori pe zi. Sârghiuța lui plăcu ucenilor care întâi, de frică să nu se murdărească, nici nu se uitară la dânsul. Începură să-i vorbească și în cele din urmă îl îndrăgiră, spre mulțumirea brahmanului însuși.

Multe luni de zile se duse Mahavira în poiana sfântă, în mijlocul ucenilor marelui înțelept, și mintea i se deschise ca o floare sub sărutarea soarelui. Începea să înțeleagă lucruri despre care nici nu visase, dar care zăceau amorțite în inima lui. Cerul și pământul își deschideau tainele și se populau cu ființe vii, cărmuitoare de lumi. Sufletul nu se mai simțea singur nicăieri.

Era însă de nouăsprezece ani și inima lui avea tresări ciudate. Se temea de Yama, judecătorul din împărăția morților, se încrina în fața lui Vishnu, marele stăpân al zeilor, iubea pe Siva, domnul pământului, și pe Lakshmi, soția mult iubită a lui Vishnu, și pe Indra, stăpânitorul cerului albastru, și pe Surya, soarele binefăcător care-și poartă prin văzduh carul cu șapte armăsari roșii mânați de regina zorilor Aruna, și pe toți cei treizeci și trei de zei din Brahman. Dar în sufletul lui mai viu trăia Kama, copilul frumos, călare pe papagal, cu arcul de trestie împlinit cu flori și în tolbă cu cinci săgeți de sirișa.

În vreme ce brahmanii își împlineau pocăința zilnică, scufundăți în contemplarea sufletului lor, Mahavira privea, cu inima dornică, desisul codrului, aşteptând parcă să se ivească o fecioară cerească Apsara, să-l mângâie-

și să-i șoptească vorbe frumoase. Încet-încet dorul i se înfiripă în ochii sufletului: o fecioară subțire, mlădioasă, învelită într-o haină străvezie care-i alintă formele, cu ochii verzi ca pajiștea spălată de rouă înainte de arătarea trandafiriei Aruna. O vedea râzând: gura ei era roșie ca lotusul cel mai scump.

În vremea aceea brahmanii îi vorbeau deseori despre taina tainelor:

— Numai Unul este fără Al Doilea și această singură realitate este Atman. Cel ce se coboară în adâncimea sufletului său găsește acolo pe Atman, lumea cea adevărată unde nu e deosebire între ce a fost și ce va fi, între ce este și ce pare a fi, căci numai mintea omenească, neputincioasă de a cuprinde tot, a născocit împărțirile care sunt pricina tuturor neînțelegerilor. Inima omului dezleagă ușor toate tainele. Inima e cheia înțelepciunii.

Mahavira se simțea aievea pe calea adevărului. Înima lui înțelegea și râvnea scânteia care să aprindă focul cel mare.

— Trebuie să vie fecioara, își zicea dânsul, pitulându-se mereu în același loc, nemîșcat, cu ochii spre același colț al poienei sfinte.

Și, socotind că numai acolo, sub scutul marelui brahman, poate să se apropie de el fecioara cerească, hotărî să rămâie în slujba sfântului toată viața. Tălmăci tătălui său gândul ce-l poartă, dar Kaurava se spământă.

— Înțelepciunea îndepărtează pe om de cumințenie, își zise Kaurava, încercând să se împotrivească cu vorba hotărârii fețorului.

Mahavira însă avea mai multă putere în cuvinte. Spuse că marele înțelept ar fi mai binevoitor dacă l-ar vedea gata să-și dăruiască întreaga ființă pentru mântuirea veșnică. Numai la orașe, unde se adună toată stricăciunea omenească și unde chiar brahmanii se tăvălesc în ticăloșie, omul păcătos e osândit să rămână în vecii vecilor în aceeași varna. Iar de nu l-ar primi înțeleptul să trăiască

mereu în poiana sfântă, el e în stare să se ascundă în singurătatea codrului, să se hrânească numai cu iarba mustă ca porcii, și totuși să aștepte ivirea fecioarei cerești Apasara, care-i va aduce mânătuirea cea mare.

Auzindu-l Kaurava vorbind aşa, se spăimântă mai rău, încât nici nu îndrăzni să întrebe ce are să se aleagă mai târziu de vitele lor, dacă Mahavira, singurul său văsitar, va părăsi pentru totdeauna vatra părintească. Se sfâtuia cu Radha: ce-i de făcut? Și, după șapte zile de sfat, hotărâră să-l însoare. Înainte de a-i spune gândul lor, trebuiau să-i găsească o fată bună, harnică și cu avere. Radha se însărcină să-o dibuiască. Ea cunoștea mai bine pe toți oamenii din sat, până și copiii. Totuși ceru și povețele câtorva bătrâne iscuse în asemenea treburi. Se opriră asupra fetei Anuya a lui Durga. Se duse însuși Kaurava să se tocmească. Durga avea multe vaci și oi, un câmp de orez și robi fără număr care prindeau peștele din râul Malini, îl cărau la oraș și aduceau în schimb câte trebuiau gospodăriei. După ce se înțeleseră din preț, Kaurava chemă pe Radha și cerură să vadă pe Anuya. Le plăcu. Era o fată voinică, cu picioarele mari, cu mâini mari, cu sânii mari și cu nasul mic. Era bună de muncă și de mamă.

Mahavira se întristă când află porunca părinților. Trebuia să se supună, căci Kaurava era stăpânul și tatăl său. Inima lui însă plângea. Încă nu cunoscuse femeie. Se duse la marea rishi și-i imploră, oftând, binecuvântarea. Își luă rămas bun de la brahmanii ucenici și de la fecioara cerească pe care o așteptase în zadar.

3

Mahavira se mai ducea din când în când în poiana sfântă, acumă însă ca un străin de viață înțelepților.

Era primit acolo ca și ceilalți nevoiași de primprejur care veneau să se închine marelui rishi și să-și pocăiască

astfel sufletele. Într-o zi un brahman din poiana sfântă căută acasă pe Mahavira. Înțeleptul înțelepților, mânat de o poruncă cerească, vrea să plece de îndată la Hastinapur, cetatea sfântă a regilor. N-a spus nimănui de ce, dar ucenicii bănuiau că vrea să dojenească pe regele Arjuna. Înțeleptul are aproape o sută de ani și e slăbit la trup de posturi și rugăciuni, încât nu poate porni la drum așa de lung, singur. Ucenicilor le-a poruncit să rămâie în poiană să urmeze neîntrerupt pocăința.

Pe Mahavira l-a ales să-l însoțească. Deci să se pregătească.

Se făcu fierbere în satul Ram pentru cinstea nemai-pomenită ce dobândise Mahavira din senin. Se zicea că fiul lui Kaurava are să ajungă dvija, de vreme ce înțeleptul l-a ales soț în călătoria cea mare. Kaurava era mândru și jertfi un vițel alb lui Vishnu, în semn de bucurie, iar Anuya și Radha se apucără, plângând, să-i gătească mereinde bogată. Mahavira însă, ascultând sfatul ucenicilor, dăruia merindea săracilor și nu luă de-acasă decât blana leopardului pe care-l ucisese cu doi ani în urmă. Femeile se bociră mai tare, iar Kaurava îi făgădui să aibă grija de nepoței și să-i crească, orice s-ar întâmpla.

Satul întreg, cu mic și mare, i-a petrecut până la țarmul râului Malini. Marele înțelept, fiul lui Vasishta, purta obișnuitul veșmânt de scoarță încins cu brâul de brahman, era desculț și avea în dreapta toiagul cu șapte noduri. Barba-i albă flutura în adierea vântului, cu sclipiri de argint vechi, întocmai ca și coamele sfintei Himalaya în miezul zilelor de vară. Cu mâna stângă se sprijinea pe brațul puternic al lui Mahavira care, înalt, chipeș, lat în umeri, cu pletele negre și cu blana de leopard strânsă pe coapse, avea în ochii cuminti luciri de bucurie tainică și de umilință pioasă. Nu se uită deloc înapoi, nici măcar la despărțire, spre multimea care-i binecuvânta urându-le sănătate și noroc la drum.

Când oboseau, poposeau unde se nimerea. Mâncau poame și rădăcini găsite în cale. Pretutindeni lume multă îi privea trecând, căci înaintea lor alerga vestea că marele înțelept, fiul lui Vasishta, merge să dojenească pe regele Arjuna. Și norodul se temea parcă s-ar fi coborât însuși atotputernicul Vishnu pe pământ.

Urcără munți și coborâră văi multe, străbătură codri sălbatici și câmpii mănoase până ce ajunseră la apele sfântului Ganga, cel cu ostroave multe și cu tufișuri nepătrunse de trestia vetasa.

Zăboviră șapte zile în Doab, pe urmă merseră mai departe, acuma mereu prin câmpuri nesfârșite de orez. Sosiră la inima sfântului Ganga, trecură dincolo, înaintară până la sfânta Djamuna cu apele limpezi albastro-verzui și iară veniră în Doab, luând-o spre răsărit. Apoi intr-o dimineață Mahavira văzu, în fundul zării, zidurile cetății regale și murmură:

— Hastinapur...

Brahmanul însă nu ridică ochii, parcă i-ar fi fost scârbă.

Vesta se îngroșa cu cât se aprobia de cetate. Un negustor viclean dădu de știre tuturor că însuși Durvâsa, cel mai strașnic dintre sfinții brahmani, s-a coborât din Himalaya cu blestemele zeilor. Un pescar pios spunea, dimpotrivă, că blândul și înțeleptul Narâda, fiul lui Brahma, vestitorul zeilor, vine cu o solie de binecuvântare de la Siva. Cei mai mulți credeau totuși că cel ce sosește trebuie să fie chiar Vasishta, brahmanul sfânt ucis odinioară de către regele Kansa după îndemnul frumoasei Nisumba, adăugând că mai poartă în piept săgeata otrăvită ca un semn al răutăților regești de totdeauna.

Orașul sfânt Hastinapur creștea mereu în fața drumeților, pe o spinare de deal, închizând zarea. În mijloc, pe colina turtită, deasupra zidurilor înconjurate de înalte

de zece coți, se ridicau pereții de marmură roșie ai palatului regal cu șapte rânduri de coperișuri piramidale, între coroanele verzi ale platanilor seculari ca niște evantaie uriașe. Împrejurul cetății, din trei părți, se oploșea orașul, cuprinzând, în peste zece mii de case, mai mult de o sută de mii de suflete.

O sută de trepte de piatră albă și apoi o alei de plătani, prunduită cu multă grija, coborau din cetate, la miazănoapte, spre Ganga, la scăldătoarea regelui.

În Hastinapur, cetatea cu șapte porți, era främantare ca într-un furnicar. Oamenii ieșeau în fața caselor, se sfătuiau, se adunau în pâlcuri pe ulicioarele fără număr și se uitau mereu spre Doab, să zăreasă pe marele rishi. Din când în când câte un îndrăzneț se repezea cu vești la poarta apuseană a cetății, păzită de soldați mulți cu spete scurte și lânci cu vârfuri de aramă, așezăți pe două rânduri; fruntașul, umblând de ici-colo semeț, nici nu voia să audă. De-abia când un bătrân cărunt spuse că fiul lui Vasishta a sosit la marginea orașului sfânt, mai-marele oștilor șovăi. Trimise șapte oameni să cerceteze dacă-i adevărat, iar el intră grabnic în cetate să vestească pe regele Arjuna care se întorsese de curând, împreună cu prietenii săi, de la o mare vânătoare de gazele.

Înțeleptul înțeleptilor, proptindu-se pe umărul lui Mahavira, urca greu ulițele spre cetate. Aripile porții de aramă erau larg deschise. Ostașii căzură în genunchi și-l lăsară să treacă, copleșiți de spaimă. Multimea rămase la poartă ca în preajma unei mari nenorociri.

Alături de înțeleptul care mergea cu pleoapele strânse ca să nu mai vadă zădărniciile lumești pierzătoare de suflete și care totuși înainta drept spre țintă parcă ar fi cunoscut locurile și cărările mai bine ca paznicii ori chiar însuși regele, Mahavira se uita împrejur uimit și fermețat. Pagoda, cu numeroasele cintri susținute de stâlpi de granit, cu bazinurile pentru scaldele zilnice ale brahmanilor, cu copaci pentru uscarea hainelor lor, cu purohitarii